

I

Почнімо з того, як я прийшов у світ. Свідками цієї події стало чимало людей, але якоїсь помочі від них годі було чекати: найважче я мусив зробити сам, бо мати моя, скажімо так, участі в процесі майже не брала.

Її чи не щодень можна було побачити на терасі трейлера; добрі сусіди, ледь її углядівши, починали шпетити на всі лади. Варто лиш поглянути в бік огорнутої задушливим серпанком зотлілого літа гори — і он вона, маленька фарбована білявка з незмінною цигаркою в зубах, стоїть, обпершись на перила, мов капітан корабля, що от-от піде на дно. Вісімнадцятирічна дівчина, про яку я зараз веду мову, мешкала одна і мусила сама про себе дбати, дарма що була на останніх місяцях вагітності. Того дня, коли вона не вийшла надвір, доля привела до неї Ненс Пеггот. Жінка, погрюкавши у двері, вдерлася всередину захаращеного трейлера і виявила непритомну породіллю у крихітній ванній кімнаті. Я тоді вже вивалився назовні в покритій слизом «сорочці» — посинілий бранець плаценти, обліпленої брудом з вінілової підлогової плитки. Я товкся і штовхався, силячись прорвати мішок, у якому діти зазвичай мирно пробувають до приходу у великий світ.

У цей же час містер Пеггот прогрівав машину, збираючись у храм на вечірню службу, і, мабуть, міркував, скільки часу за своє життя згаяв, дожидаючи жінок. Ще кілька хвилин тому дружина сказала йому, що церковні справи почекають, бо їй спершу треба зайти глянути, чи не напилася знов та пузата дівуля. Місис Пеггот узагалі ніколи слів не добирала і за потреби могла б самому Ісусу проповідь прочитати. Так от, ця жінка за мить вилетіла надвір і гаркнула чоловікові, щоб той набрав 911, бо бідне маля лежить у трейлері й б'ється, як маленький посинілий боксер, силячись вибратися з плаценти. Згодом вона ще не раз згадуватиме це порівняння, коли, ані краплі не соромлячись, розповідатиме про найгірший день у житті моєї матері. І якщо вже я саме в такому образі вперше потрапив людям на очі, то й нехай. Це значить, що право на життя я добув у боротьбі. Так, шанси були нерівні, знаю. Якщо мати лежить у калюжі своєї сечі серед порожніх пляшечок з-під

ліків, а чужі люди ляскають немовля, яке щойно з неї вилізло, аби воно подало бодай якісь ознаки життя, то малий засранець, скоріш за все, приречений. Син наркоманки — теж наркоман. Він виросте і стане уособленням всього, що ви завжди стараєтесь уникати. Гнилі зуби, мертвий погляд, постійний страх сусідів, змушених замикати інструменти в гаражі, аби їх звідти не свиснули, обшарпані мотелі з потижною оплатою, розташовані якнайдалі від мальовничих автострад. Якби цей малюк хотів кращої долі, то народився б у якоїсь заможної чи бодай набожної матері, яка вела тверезий спосіб життя. У нашому світі людину судять з того, як вона вибирається з халепи — відразу видно, вилізе чи втоне.

Що ж до мене, то я народився типовим невдахою, яких зазвичай рятують супергерої. Цікаво, чи такий рід занять узагалі існував у нашому трейлерному всесвіті? Чи всі герої покинули Смолвілл у пошуках серйознішої роботи? Рятуй або будь врятованим — от у чому суть. Надія живе до останньої сторінки.

Народився я в середу, і схоже, це був не найкращий день — він-бо сповнений печалі, якщо вірити старому віршику. Крім того, я в «сорочці» виліз. Місис Пеггот, утім, каже, що в цьому все ж є крихта позитиву: таким дітям, мовляв, Бог ніколи не дасть згинуть у воді. Буквально. Тобто ви можете загнутися від передозу, задихнутися за кермом, підсмажитися на пасажирському сидінні внаслідок аварії чи навіть пустити собі кулю в голову, але вода точно не стане причиною вашої загибелі. Дякую, Ісусе.

Не знаю, чи це якимось пов'язано, але мене завжди тягнуло до океану. Зазвичай діти мого віку зацікалюються на динозаврах чи ще якоїсь живності, вчать їхні назви і все таке. Я ж марив акулками й китами. Навіть подорослішавши, я думаю про воду більше, ніж усі нормальні люди. Уявляю, як плаваю в ній, і ніби шкірою відчуваю прозору блакить. Мене, мов рибу, вабить лише ота голубінь. Гаряче повітря, гамір, люди і їхня надважлива дріб'язкова метушня — я на все це майже не зважаю.

До слова, океану вживу я ще не бачив, тільки на картинках і на скринсейвері бібліотечного комп'ютера — ті збурені хвилі мене заворожують. Що я можу знати про океан, якщо ніколи не стояв на його піщаній бороді й не зазірав йому у вічі? Я досі чекаю зустрічі з цим велетом, нездатним, як я вже знаю, проковтнути мене живцем.

Наш із мамою класичний одинарний трейлер стояв у самісінькому серці округу Лі, між шахтарським містечком Рюлін і селищем, яке

люди звать Райт-Пур, на узвишші між двома крутими горами. Я майже не вилазив із тамтешнього лісу, швендяючи по хащах разом із хлопчиною, на прізвисько Меггот. З ним я бродив по струмку і перевертав каменюки, уявляючи себе супергероєм. Я, звісно, міг вибрати для себе будь-якого персонажа, та оскільки герої «Марвел» набагато крутіші за героїв «Ді-Сі», моїм улюбленцем став Росомаха. Тим часом Меггот обрав собі Шторм, яка взагалі дівчина. (Так, мутантка і має класні суперсили, та все ж.) Меггот — це скорочено від «Метт Пеггот»; він доводився онуком отій крикливій жіночці, мимовільній очевидиці мого народження. Завдяки їй ми з Мегготом на якийсь час стали сусідами, але для цього він спершу й сам мусив народитися, ще й трохи раніше за мене. Малого скинули на плечі бабці, позаяк його мати відбувала довгу «відпустку» в жіночій в'язниці Гучленд. Лише цих обставин уже цілком вистачить для історії про не одне занпащене юне життя, але про це якось іншим разом.

Наша місцина славилася тим, що буцімто кишіла зміями-мідноголовками. Людям завжди здається, ніби вони знають більше за інших. Я вам так скажу: за всі ті роки, що я лазив по скелях і закапелках, де люблять жити змії, я жодного разу мідноголовки не бачив. Інших змій там вистачало, але вони ж різних видів бувають, якщо комусь цікаво. От, наприклад, рябенька така часто траплялася, ми її ще прозвали водяним дияволом. Її роздраконити — раз плюнути, і якщо вже ви припустилися такої помилки, то пильнуйте, бо вона кидається, як блискавка. Кусає, щоправда, несильно — болить не дужче, ніж коли собака хапне чи бджола вжалить. Коли ж тебе дістане водяна змія, то пригадуєш усі матюки, що назбиралися у твоїй дитячій черепушці, тоді витираєш кров, береш палицю і йдеш боротися зі злом у подібі порослого мохом корча, уявляючи себе Адаптоїдом. Та якщо вам не пощастило зустріти мідноголовку, то можете попроситися зі своїми планами на день, а може, навіть з укушеним шматком ноги чи руки, отак-от. Як бачите, різниця між тими, хто вам може трапитися у наших краях, велика.

Уважна людина відрізнити їх одразу. Ви ж бачите, де бігль, а де вівчарка, де бігмак, а де вопер з «Бургер Кінга». Але собаки й бургери — це одне, а змія — то ж таки змія. Касири щоразу, як бачили нашу адресу на маминих продуктових талонах, вважали своїм обов'язком нагадати, що в нашому міжгір'ї повно мідноголовок. Те саме день у день торочила водійка шкільного автобуса — і хряскала дверцятами так, ніби стинала зміям їхні ненависні загострені голови. Люди охоче

вірили в існування якоїсь небезпеки, особливо тому що загрожувала вона мені, а не їм, тож вони щораз примовляли: «Бережи тебе Бог!».

Прошло немало років, перш ніж я зрозумів суть тих побажань і те, що вони не завжди стосувалися змій. Черговий мамин «невдалий життєвий вибір», як її навчили казати в рехабі, — а їх, повірте, назбиралося немало, — був пов'язаний з хлопцем, на прізвисько Мідноголовий. Він, кажуть, був смаглявий, мав світло-зелені очі меланджена² і таку полум'яно-руду шевелюру, що аж перехожі вслід оберталися. З маминих слів, волосся в батька було довге й виблискувало, як нова монетка. Схоже, матір любила його страшенно. Батькову праву руку двічі обвивала витатуйована змія, яка прикривала два укуси: перший він дістав у церкві, коли хлопчаком намагався продемонструвати свою дорослість іншим чоловікам власної родини, що були змієтримачами³; а другий з'явився набагато пізніше й далеко від Божих очей. Мама казала, що татування на згадку батько міг би й не робити, бо рука й без того боліла до кінця його днів. Він не дожив одного літа до появи сина. Моє безладне народження подивувало достатньо людей, щоб ті викликали швидку, слідом за якою наспів цілий караван машин органів опіки, перемісивши на кашу моріжок біля нашого трейлера. Але я чогось сумніваюся, що хоч хтось здивувався, побачивши в мене батькові волосся і очі. З тим же успіхом я міг би й з татухою народитися, і це сприйняли б як належне.

Мама мала свою версію дня мого народження, якій я нітрохи не вірив, бо мати була того дня у відключці. Позаяк я був немовлям, та ще й у «сорочці», то щось бачити чи пам'ятати теж не міг. Утім, я знав версію місис Пеггот. І якщо провести хоча б день з нею та моєю мамою, то можна відразу зрозуміти, чий варіант правдивіший.

Ось як це викладала мама. Того дня, коли я народився, зненацька з'явилася мати мого тата. З людьми її штибу моя мама воліла не знатися — через те, що вона чула про їхню сім'ю. Вони були баптистами-змієтримачами, та це ще далеко не все. Подейкували, що мої родичі гамселили одне одного до півсмерті, чоловіки били дружин ременями, а матері лупцювали дітей усім, що під руку трапиться,

² Меланджен — потомок змішаних шлюбів представників трьох рас: негроїдної, білої та американоїдної. — *Тут і далі прим. пер.*

³ Змієтримачі — віряни, переважно з п'ятидесятників, практикують проповіді із живими отруйними зміями, безпосередній контакт з якими служить підтвердженням сили віри.

навіть якщо то Свята Біблія. Щодо цього я мамі вірив, бо не раз чув про людей настільки побожних, що під час проповіді вони можуть на знак кріпкої віри дати тобі змію, а потім і стусанів. Якщо для вас це новина, то ви, мабуть, із тих, хто думає, ніби в окрузі із сухим законом не можна знайти алкоголь. Це південно-західна частина Вірджинії, у нас тут всякого лайна вистачає.

Імовірно, у той самий час, коли на порозі з'явилася ця леді, в матері вже почалися перейми. Власне, оця фігня з пологами того дня застала її трохи зненацька. Щоб менше мучитись, мати ще до полудня почала заливатися джином «Сігремс» і закушувати його амфетаміном, щоб не вирубитися і пити далі, а потім ще й вікодином, коли ставало геть зле. Аж ось глядь! — якась незнайомка так притислася до вікна ванної кімнати, що рот став схожий на дірку в сраці (це мамині слова, уявляйте як хочете). За мить леді заходить у трейлер і починає лаяти матір на всі заставки. Мовляв, що ж вона робить із невинним агнцем, якого Господь милосердно вклав їй до лона? За її словами, жінка прийшла порятувати з цього розсадника гріха й розпусти єдину кровинку її померлого сина, щоб дати дитині гідне виховання.

Мати потім завжди казала, буцім я був на волосинку від того, щоб мене умикнули в сімейку навіжених сектантів у якийсь Задриптаун у Теннессі. Про Задриптаун це вже я від себе додав. Мама навідріз відмовлялася обговорювати батькову рідню і ніколи не розповідала, як він помер. Казала лиш, що то був нещасний випадок у місцині під назвою Ванна Диявола. Ті таємниці мене лише розпалювали і сіяли в моїй уяві зерна фантазій, що проростали образами такої кривавої різанини, якої я в тому віці навіть по телевізору не міг би побачити. Я так себе накрутив, що на саму згадку про ванну мене аж тіпало. На щастя, у нашому трейлері був лише душ. А от у Пегготів ванна стояла, і я завжди обходив її десятою дорогою. Чогось більшого від мами я, втім, не почув. Про свою недосвекруху вона казала лише, що та була сива стара відьма і що звали її Бетсі. І це мене добряче засмутило, бо я чогось уявляв, ніби в неї мала бути розкішна вогнисто-руда шевелюра, як у Чорної Вдови з коміксів. Хай там як, крім цієї жінки, ми татових родичів не бачили. Коли котрийсь із батьків покидає цей світ раніше, ніж його дитя встигне в нього прийти, малюк приречений у майбутньому згаяти надто багато часу на вдивляння в цю порожнечу.

Мама, втім, і без того в неї надивилася. Вона жила в постійному страху втрати материнських прав, тому вічно пропадала у реабілітаційних центрах. Я прийшов — вона пішла, щоб «працювати над

собою» і викладатися там на повну. Збігали роки, це повторювалося знов і знов, поки вона не стала справжньою експерткою по рехабах. Не дивно, зважаючи на те, у скількох центрах і клініках вона побувала.

Як бачите, її історія досить каламутна. Якась леді приходить до нас (а може, й ні), пропонує мені краще життя (а може, й ні) і забирається звідси з порцією відбірного матюччя (а це для мами за просто), від якого в неї ще довго дзвенить у вухах. Може, мати все придумала, щоб мене подратувати? Чи в її висушеному мозку все так і було? Так чи так, а мама завжди повторювала, що та жінка приходила рятувати *новонароджену дівчинку*. Не мене. І навіть якщо мама все придумала, то нащо їй приплітати цю дівчинку? Може, вона насправді доньку хотіла — маленький рожевий згорток, який спонукав би її взятися за розум? А я на цю роль не підходив, бо не був *настільки* вразливим?

До речі, я забув додати одну дрібну деталь: мати ніколи не згадувала батькового імені. Ту жінку, що приходила в день мого народження, вона називала «каргою Вудалл», і я так розумію, це було татове прізвище, але самого імені чоловіка, який зробив їй дитину, я від мами так і не почув. Вона завжди мала що сказати про нього, особливо коли після другої упаковки пива її пробивало на розмови про любов і все таке. Та коли в цій історії мова заходила про мою появу, батько фігурував лише як «невдалий життєвий вибір».

2

У цій історії я хотів би викласти все по порядку і належним чином поєднати певні події, щоб було зрозуміло, що за чим, за винятком хіба тих фрагментів, коли я був не при тямі. Але, хай йому грець, як же важко бути дитиною, коли від тебе ніщо не залежить. Якщо ти пройшов через це й виріс, то найпростіше — забути про страждання і вдавати, ніби ти завжди знав, що робиш. Звісно, якщо ти зрештою досяг, чого хотів. А як ні, то краще забути про все — і крапка. Я ж розкажу про третій варіант: коли свого не досяг, але нічого не забув. І це геть не просто.

Я пам'ятаю, що мені завжди більше подобалося дивитися на речі, ніж говорити про них. Так, у мене виникали запитання, але от біда: зайнятих роздумами дітей не вважають повноцінними людьми, гідними прямих відповідей. Наведу приклад. У моїх сусідів, Пегготів, на подвір'ї була шпаківня. Ну, як шпаківня — палиця з притороченими дротом пляшковидними гарбузами з дірками-лазівками для пташок. Таке собі пташине трейлерне містечко, де пари створюють сім'ю, а потім ані їхні діти, ані онуки звідти вже не виїжджають. Всі так і живуть гуртом і тягнуть звідкілясь черговий пересувний будинок, щоб установити його на блоки й далі пробувати однією родиною в цій галасливій громаді із засраними ганками та пошарпаним прапором над найпершим і найстарішим трейлером. «Єдиний під Богом народ», як пишеться у клятві тому самому прапору. Єдиний і напівбезробітний до того ж. Шпаківня Пеггота була саме такою — смердючою купою пташиних «трейлерів», де, однак, жодна птаха ніколи не жила. На деревах за будинком було повно гнізд, та і в інших закапелках їх вистачало, як-от під капотом пікапа містера Пеггота. Чого б не оселитися в уже готовій хатці, та ще й на дурничку? Містер Пеггот сказав, що птахи в цьому схожі на людей, люблять жити по-своєму. Він згадував, що колись мешкав у соціальному житлі, яке коштувало не багато дорожче за таку шпаківню і в якому теж ніхто не хотів лишатися.

Добре, а нащо тоді берегти ту шпаківню, яку вже давно цвіллю побило? Меггот сказав, що її зробив Гамві — один з його дядьків, якого

востаннє бачили біля школи ще за часів популярності Вее Gees чи Елвіса. А нині вже дев'яності. Усі ці роки Пегготи бережуть цю недолугу шпаківню, але для чого? На згадку про Гамві? Навряд. У Пегготів було семеро дітей, яких розкидало по всій Америці: хтось жив у флоридській Окалі, а хтось — усього за кілометр звідси. По дому завжди бродила ціла орда Мегготових кузенів — злидарів, які раділи можливості задурно пожерти. У цій родині всі говорили про всіх, винятком були тільки двоє: Мегготова мати і, власне, Гамві. Перша сиділа в Гучленді, а другий помер за обставин, про які всі мовчали.

Крім шпаківні без птахів, у них ще був вольєр без собак. Містер Пеггот, поки не зістарів і мав ще добру дихалку, любив погасати з гончаками по кущах і пошугати лисів або навіть ведмедя на дерево загнати. Восени він частенько брав нас у ліс шукати женьшень чи копати сассафрас, позаяк така здобич точно не втече. Але здебільшого водив нас просто погуляти. Містер Пеггот за співом розрізняв усіх тамтешніх птахів, як ото люди впізнають виконавців по радію. Коли ми підросли й могли тримати в руках гвинтівку — це нам десь по дев'ять чи десять було, — він показав, як уполювати оленя, а потім підвісити тушу на гілляці над під'їзною доріжкою, щоб освіжувати й випатрати так, аби ще теплі кишки кривавими петлями падали на гравій. З тієї оленини місис Пеггот потім готувала в мультиварці печеню, і я так скажу: якщо ви цю страву не куштували, то гадки не маєте, що таке смачна їжа.

Згаданий мною порожній вольєр стояв між нашим трейлером і будинком Пегготів. Ми з Мегготом накривали його брезентом і спали там, особливо коли сухостій обривав лінії електропередач і ми лишалися без телека. Одного літа ми так спали близько місяця, після того як «пістолет» від приставки «Нінтендо» випадково вислизнув з моїх рук і влетів в екран — ми тоді грали в «Дак Хант». Меггот узяв провину на себе, щоб з мене не спустили шкури й не вигнали додому. Місис Пеггот усе чула, але вдала, ніби повірила йому на слово. Мабуть, у кожного в житті був момент, коли все мало зійти з рук завдяки людям, які завжди готові тебе прикрити, але тобі все одно влітало через якусь дурницю, як-от розбитий телевізор.

Будинок Пегготів стояв на узвишші, зусібіч оточений лісом. Колись сусіди тримали курей, а з ними й півня з вихватками серійного вбивці, він ще довго снівся мені в кошмарах. Фермерами, втім, Пегготи виявилися нікудишніми. Набожним це подружжя назвати також було важко, але саме вони мене прийняли. Моя мати зневажала церкву,